

По општем мишљењу, Србији предстоји дуга и неизвесна борба за поправљање свог лошег међународног положаја. На том послу, изузетно важан елемент могао би да буде однос према сународницима који живе ван Србије, тим пре што у оценама протеклих збивања најчешћи приговор гласи: права Срба брањена су неадекватним, насилним путем, уз недопустиве и неодрживе територијалне претензије. Оправдан или не, овај приговор био је страховито ефикасан. Не само што смо цену тог „прекршаја“ платили на свим фронтovima, него је произведен утисак да је најбоље и најсигурније заборавити сваку бригу о Србима ван Србије – да је та брига сама по себи прекршај!

Мада је у садашњим околностима тешко одредити приоритете деловања, било би веома корисно да српска политичка елита у наредном периоду део свог ангажмана ипак усмери и у том правцу, из најмање три разлога. Прво: још увек постоји шанса да Србија потпуно легитимним демократским средствима заштити угрожена права својих сународника, што јој није пошло за руком у трагичном расулу на крају прошлог столећа; друго: сваки напредак у овој сфери може битно допринети обнови уздрмане националне самосвести и јачању будућих позиција Србије, и треће – ваљда постоји таква (природна и морална) обавеза.

Ево згодног примера. У једној суседној држави, за чију власт се нипошто не може рећи да је поводом косовске кризе наклоњена српским интересима – баш напротив, у току су председнички избори. Моћни премијер, који у кампањи промовише садашњег председника, најављује да ће ускоро признати независност Косова, чим процени да то не угрожава унутрашњу стабилност. Проблем су, наравно, Срби – којих у тој држави још има, и који би проалбанској политици власти могли озбиљно да се супротставе. И краткорочно, и дугорочно.

У таквој ситуацији, чини се, било би прилично разумно да српска власт покаже извесну меру националног интереса: шта се тамо стварно дешава? Колико Срба живи у тој загонетној држави? Имају ли они икакве шансе да се консолидују и повољно утичу на различите аспекте косовске кризе? За почетак: имају ли, на пример – председничког кандидата?

Пише: Желидраг Никчевић
уторак, 25 март 2008 17:41

Пре него што одговоримо, још једна напомена. Постоје државе које се отворено противе независности Косова, противе се дакле диктату Вашингтона и Брисела, мада са Србијом никакве нарочите везе немају, и мада им то у данашњем распореду снага сигурно није исплативо. Румунија, Кипар, Словачка, Украјина, Грузија... да не помињемо велике играче предвођене Русијом. То је добро, то улива наду да се вештом дипломатијом српска ствар може бранити, можда и у поменутој суседној држави, која се још кобајаги колеба, јер - по речима својих званичника – мора да води рачуна о домицилним Србима. Можда...

Па добро, ако још неко уопште слуша, обавештавам јавност да се та држава зове Црна Гора, да српски народ у њој чини трећину укупног становништва, и да тај храбри народ на овим изборима има свог председничког кандидата, лидера Српске листе, господина Андрију Мандића. Тек толико да се зна, и да ми не буде замерено.

А ако је неко мислио да је независност Црне Горе – то јест њено раздвајање од Србије - крајња идеја црногорске власти, да ће се достизањем тог статусног циља црногорска власт задовољити и смирити, тај се грдно преварио. И у Црној Гори и у Србији приличан број људи је референдумску причу доживљавао веома површно, технички, у стилу: па добро, бићемо независни и бићемо пријатељи. Од тога, међутим, нема ништа. Црна Гора је сада Србији један од (најблаже речено) ненаклоњених суседа, који ће се на међународном плану увек постављати врло слично Хрватској и Албанији, и то у временима која су за Србију и српски народ судбоносна. Црногорска власт током читавог месеца марта мудро ћути, као да о нечему размишља, а свима је јасно да ће признати независност Косова можда већ у априлу, чим за такав потез буде имала довољне гаранције. (Узгред буди речено, не морају ни да признају, ту се ништа ново не би десило, јер већ увелико сарађују и са Тираном и Приштином - давно је намирисан велики шверц у региону.)

Овај „спољнополитички аспект“ само је наставак сарадње уочи и током бомбардовања СРЈ. Да подсетим на један важан детаљ, из нове књиге бившег амбасадора СРЈ у Риму, Миодрага Лекића. Он води дневник и 21. јануара 1999. године (управо у тренутку кад Београд повлачи одлуку о протеривању Вокера) записује следеће:

У италијанском парламенту министар одбране Скоњамињо подноси извештај о развоју кризе: „Замисао да постоји шверц оружја из Албаније на Косово је поједностављена и нереална, јер је читав гранични појас миниран, осим два пута, а у ово доба године је проходан само један, који будно надзиру српске полицијске и војне снаге. Стога није вероватно да туда пролазе такве количине. Шверц се одвија преко Црне Горе.“ Толико

о добросуседству.

С друге стране, пошто црногорски властодршци одлично знају каквим су преварама стигли до независности и захваљујући каквом су стицају међународних околности успели да се провуку кроз те иглене уши, онда наравно знају колико је и независност Црне Горе условна – тј. лажна, мада је сад тај термин страшно заузет. Због те изворне преваре и несигурности коју она подразумева у Црној Гори је на делу процес вулгарног националистичког инжињеринга, у његовој уџбеничкој форми, под фирмом грађанског друштва и устава, како би се трајно блокирала било каква хомогенизација српског народа, а Срби претворили у етно-раритет. Црногорска власт све дрскије граби ка свом „грађанском“ циљу, са једноставном рачуницом: док се Срби и Србија не опамете, док не смисле и активирају неки конкретан модел одбране националних интереса, притисак државног апарата учиниће своје и разлике ће брзо бити неутралисане. Имаћемо заједничку Црну Гору и сви ћемо бити Црногорци!

У међувремену, на тзв. опозиционој страни, такође се радо говори о неопходном политичком јединству, дијалогу и помирењу Црне Горе – о свему, само не о ноторној чињеници да је Црна Гора типична вишенационална држава, из чега следи обавеза да се то стање правно и политички верификује. Притом, важно је нагласити да вишенационалност неке државе уопште не мора да буде узрок њене нестабилности, уколико се примене адекватни (правични и демократски) механизми расподеле друштвене моћи и одлучивања, док је наводни грађански приступ у хетерогеним друштвима по правилу увод у асимилацију или опасне међуетничке конфликте.

Занимљиво је да су то врло добро разумели политички представници Албанаца, Хрвата и Бошњака-Муслимана, док су се Срби и Србија пренемагали, утирући пут Ђукановићу и његовим ликвидаторима. Ни попис ни референдум нису били довољан сигнал да се нешто мора учинити.

Идеја Српске листе, коју предводи Андрија Мандић, веома је природна: Срби у Црној Гори морају дефинисати некакву одбрамбену стратегију, морају некако сачувати постојеће националне ресурсе, материјалне и духовне – који уопште нису занемарљиви. Напротив, прилично је очигледно да би минималном заштитом српских интереса Ђукановићева уцењивачка пирамида била подривена из темеља. Рецимо, уколико би се друштвена моћ у Црној Гори расподелила бар приближно у складу са њеном садашњом етничком сликом, што је модел својевремено успешно проверен у читавом низу консоцијативних демократија, снага „црногорског сегмента“ била би у старту преполовљена, а снага „српског сегмента“ удесетостручена! Није тешко замислити како

би се ствари „у региону“ даље развијале.

Не, уопште није тачна теза да црногорска власт опстаје на поделама. Управо супротно: поделе саме по себи не представљају проблем, него је несрећа у томе што власт одбија да их призна, институционализује и легитимише, а опозиција нема довољно снаге да их наметне. Демократски уређене, баш те поделе брзо би срушиле недемократску и шовинистичку власт, и зато она не престаје да понавља мантру о „свим грађанима“, а истовремено катастарски ликвидира Српску православну цркву, српски језик и културу – комплетан српски идентитет.

Ништа ту не помаже програмско заклињање у славне српске традиције. Напротив – комеморативна психологија само погоршава ствари, јер успављује духове и неупоредиво горег противника пушта да мирно заврши посао. Пресудна идентитетска битка води се на терену, јер култура не значи само заједничко памћење и споменике, него и заједничке друштвене институције и свакодневне животне праксе. Култура није окамењена и апстрактна традиција, него њу чини језик друштвеног живота, отеловљен у праксама које покривају највећи део људских активности. Да би (српска) култура у (црногорском) друштвеном животу уопште постојала, она мора бити институционализована – у школама, медијима, економији, управљању... свуда где људи уче и доносе одлуке, свуда где проналазе смисао свог постојања. Ван властите културе, без тих пракси које чувају и унапређују идентитет, које га тренирају, и најотпорнији људи постају искорењени, као имигранти.

Ево како ту перспективу види Гордон Бардош: „Црна Гора је мултиетничка држава са 40 одсто Црногораца, 30 процената Срба, остатак чине муслимани, Албанци и Хрвати. Постоји више сценарија. Један је – ако се Срби временом буду све више осећали Црногорцима, односно трагали за својим идентитетом као грађани независне Црне Горе. Друга је ситуација – ако се Срби и даље буду чврсто држали свог националног идентитета, и политички и емоционално, онда ће политичка сцена Црне Горе све више подсећати на босанскохерцеговачку или македонску. А веома је добро познато како је тешка политичка ситуација у овим земљама.“ (Радио Слободна Европа, 10. јун 2006.)

Шта за то време ради Србија? Скоро ништа. Једино оправдање за катастрофалну политику према Црној Гори може бити чињеница да је Србија у протеклом периоду имала много проблема и посла на другим правцима, да је улагала друге напоре – чији су резултати такође катастрофални. Ми, дакле, немамо националну стратегију. Њу ће морати да пронађе српска политичка елита, садашња или нова, али свакако у блиској будућности. Ни Срби који живе ван Србије неће дозволити да Србија остане

Потребна национална стратегија Срба у Црној Гори

Пише: Желидраг Никчевић
уторак, 25 март 2008 17:41

дистанцирана, јер она носи наше заједничко национално име, јер је то име кроз историју сачувано милионима малих и великих људских жртава, са свих српских територија. Такве захтеве, наравно, имају право да поставе само они који претходно недвосмислено потврде: "Да, ми смо као и остали Срби. Да, спремни смо да поделимо судбину својих сународника, и у добру и у злу."